

stângaci. Din păcate, spectatorul nu e deloc „invitat să asiste la momente în care grotescul atinge poezia, în care delirul atinge luciditatea“, ci la un talmeș-balmeș sărăcăcios, amatoresc, ba pe deasupra și caraghios. Spre exemplu, spre a ne reaminti că terorismul comunist nu a făcut ravagii doar în fosta Uniune Sovietică și spre a dovedi că e „familiarizat“ cu realitățile românești, Michel Vivier se slujește drept ilustrație muzicală de vreo câteva cântece ale Mariei Tănase care se potrivesc în context ca nuca-n perete. „Piesa mea – zice Vișniec – vă oferă și o anatomie a universului lui Shakespeare“. Nici urmă de așa ceva pe scenă. Ba parcă spre a-l contrazice pe dramaturgul care adaugă „la marele Will nu este loc pentru deriziune“, tot excursul în opera shakespeareiană e simplist rezolvat prin implantarea pe scenă a portretului ilustrului scriitor, repede substituit cu cel al Generalissimului. Și pentru că pesemne mai avea nevoie de argumente suplimentare spre a ne încredința că noaptea totalitară a fost una cât se poate de neagră, Michel Vivier potrivește niște lumini foarte joase și treaba-i gata. Scene-cheie, precum cea a nașterii „tovarășului-bebe“ cad într-un derizoriu fără cusur.

Actoricește, lucrurile nu stau deloc mai bine. Am observat, de altfel, un fenomen cât se poate de îngrijorător. În loc ca prezența în distribuție a actorilor bucureșteni, – „cei mai buni“, cum ziceam la începutul cronicii, și mă gândesc la Alexandru Repan (care joacă acaparator și cu poză), la Ion Haiduc, la Ioana Crăciunescu și la Sorin Cociș (singurul căruia nu am a-i face reproșuri) – să-i motiveze pe colegii reșițeni Sorin Fruntelată, Camelia Ghinea, Ștefan Abrudan, Iustina Prisăcaru, Constantin Bery sau Florin Ruicu, lucrurile stau exact invers. Numai în așa-zisele telenovele românești Tora Vasilescu sau Sebastian Papaiani, spre exemplu, evoluează mai prost când sunt în dialog cu Oana Zăvoranu. Numai că Oana nu e actriță. Dar văd în această situație cel mai clar semn că demersul asupra căruia am încercat să formulez o opinie în această cronică nu și-a atins scopul. Sper doar că piesa lui Vișniec să aibă o soartă mai bună în spectacolul pe care îl pregătește, la Teatrul „Bulandra“, Cătălina Buzoianu.

Teatrul „G. A. Petculescu“ din Reșița, Teatrul „Nottara“ din București și Théâtre de la Presqu'île Granville – Richard al III lea nu se mai face de Matei Vișniec. Regia: Michel Vivier; decoruri: Vivier și Mazelin ; costume: Florica Zamfira ; marionete: Martin Arhens ; muzica: Dmitri Șostakovici. Cu: Alexandru Repan, Sorin Cociș, Ion Haiduc, Ioana Crăciunescu, Sorin Fruntelată, Camelia Ghinea, Ștefan Abrudan, Iustina Prisăcaru, Constantin Bery, Florin Ruicu. Data premierei: 16 decembrie 2005.

Târgu Mureș

La joasă altitudine

În 1866, un chimist și industriaș suedez, pe nume Alfred Nobel, inventa o substanță explozivă căreia i s-a spus, după numele grecesc al forței, *dinamită*. Treizeci de ani mai târziu, același Nobel hotăra prin testament înființarea unor premii ce urmau să se acorde anual celor mai importante opere literare, celor mai revelatoare cercetări științifice din fizică, chimie, psihologie și medicină, precum și

Marinela POPESCU.

celor mai semnificative contribuții la salvagardarea păcii. Respectivetele premii se atribuie din 1901. La mai mult de un secol, numele lui Alfred Nobel nu mai este, așa după cum bine observa odinioară regretatul Laurențiu Ulici, cel al inventatorului dinamitei, „cât al inițiatorului unor premii de consacrare mondială... Ca în basme, binele a învins răul“, atâta doar că răul a pândit adesea omenirea în veacul inventării respectivelor distincții. Iar dacă menirea premiilor Nobel este de a consacra nu doar valoarea, ci și insolitul, atunci Academia suedeză și-a atins pe deplin țelul atunci când în 1998 a decis să-i acorde lui Dario Fo, dramaturg italian născut în Lombardia în 1926. Contestat, ba chiar pus la index de felurite organisme statale ori partide politice – bunăoară, în 1980, i s-a interzis accesul în Statele Unite din pricina afilierii sale la *Soccorso Rosso*, un fel de ONG ce acordă ajutor deținuților, iar mai recent a intrat în conflict cu politicianul și mogulul media Silvio Berlusconi – Dario Fo e admirat, adulat, divinizat, de „masele largi populare“, nicidecum din pricina aderării sale demult abjurate la Partidul Comunist, ci din cauza unicității sale. O unicitate care constă în dezinvoltura cu care dramaturgul amalgamează adevărul nud, faptul divers desprins din gazetă ori din nu știu ce manual de istorie cu fantezia ce-și face de cap în disprețul oricărui „referent“, cu invenția rocambolescă, diavolească, dar și stilurile (în scrierile sale coexistă, în bună pace, întru ciuda teoreticienilor literari, realismul, fantasticul și absurdul), dar și mai toate dialectele limbii italiene. Or, poate tocmai fiindcă

italiana, spre deosebire de limba română, e una atât de bogată în dialecte, farmecul invenției lingvistice din scrierile lui Dario Fo se mai pierde în traducere. Puțin îl interesează pe dramaturg dănuirea prin tipar a operelor sale. Ceea ce contează cu adevărat pentru el e impactul imediat pe care ele îl pot avea asupra publicului nesofisticat, care vine la teatru pur și simplu spre a se amuza în chipul cel mai neintelektual cu putință.

Acum, cercetând sus-numitul impact pe scenele românești, așa cum apare el consemnat în paginile revistelor „de specialitate“, n-aș zice că el a fost tocmai precum și l-ar fi dorit autorul. Asta dacă nu cumva criticii ce au depus mărturie despre el, oameni cusurgii din fire, au fost încă și mai morocănoși decât de obicei atunci când au scris cronicile cu pricina. Nici *Avea două pistoale cu ochi albi și negri*, nici *Porunca a șaptea*, nici *Francesca a fost răpită* și nici *Elisabeta, din întâmplare o femeie* nu par să fi avut prea mult succes pe scenele noastre. Cel puțin ultimul titlu citat i-a prilejuit Teatrului Mic, cu ani în urmă, o cădere de zile mari, în pofida faptului că în rolul titular era distribuită extraordinara actriță Leopoldina Bălănuță. Poate că Dario Fo nu și-a găsit încă regizorul care să întuiască exact sensul scrierilor sale, deși eu cred că el se află prin apropiere și se cheamă Horațiu Mălăele. Nu e mai puțin adevărat că spre a fi cu adevărat gustate, piesele acestea au nevoie de interpreți de talia lui Dario Fo, care nu e doar scriitor de literatură dramatică, ci și comedian, mim și imitator de geniu, ori al talentatei sale soții, Franca Rame. Or, în ciuda faptului că noi, criticii, tot deplângem continua scădere calitativă a învățământului artistic românesc, nu încapem îndoială că atari maeștri încă mai există. Totul e să fie îndrumați regizoral așa cum se cuvine. Lucru care nu prea sunt semne că s-ar întâmpla aieva.

Pentru spectacolul cu *Elisabeta, din întâmplare o femeie*, montat la Compania „Liviu Rebreanu“ a Teatrului Național din Târgu Mureș, regizorul Cristian Ioan a scos la înaintare câteva nume sonore ale trupei – Marinela Popescu, Cornel Popescu, Mihai Gingulescu, Ion Fiscuteanu (cel ce face un rol formidabil în filmul lui Cristi Puiu, *Moartea domnului Lăzărescu*) și care, de ani de zile, tot așteaptă momentul să evolueze într-un spectacol cu adevărat mare. De data aceasta, rezultatul e departe de a fi cel scontat. Deși caietul de sală ne asigură, printr-un text anonim, că „publicul va petrece o seară de neuit în compania unei excelente echipe de actori ce evoluează impecabil, mănuită cu măiestrie de bagheta regizorală“, cu totul alta e situația la fața locului, adică pe scenă. Regia e simplistă și confuză, face nenumărate concesii gustului vulgar, recurge la găselnițe din arsenalul subproduselor pretins comice pe care le difuzează într-o frățească solidaritate mai toate televiziunile noastre. Spectacolul seamănă cu unul destinat reprezentării într-o modestă casă de cultură a sindicatelor. Publicul reacționează zgomotos, spre neplăcerea criticului morocănos, atunci când pe scenă se rostesc cuvinte nu tocmai ortodoxe ori se fac glumițe ieftine, dar reacțiile sunt joase ca și procedeele în sine. Surprinzător, dar decorul imaginat de Labancz Klára e sărac, lipsit de strălucirea cu care ne-a obișnuit scenografa, iar costumele create de Doina Antemir cât se poate de comune.

Teatrul Național din Târgu Mureș, Compania „Liviu Rebreanu“ – Elisabeta, din întâmplare o femeie de Dario Fo. Traducerea: Florian Potra; regia: Cristian Ioan; decorul: Labancz Klára; costumele: Doina Antemir. Cu Marinela Popescu, Ion Fiscuteanu, Cornel Popescu, Mihai Gingulescu, Bogdan Farcaș, Mihai Crăciun, Iulian Praja, Răzvan Vicoveanu, Marina Timcu. Data reprezentației: 8 ianuarie 2006.